ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,
ОПРЕДЕЛЕНО СЪС ЗАПОВЕД
№ РД-09-100/03.11.2021 г.
НА ДИРЕКТОРА НА ИДП - БАН

С Т А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Ангел Йорданов Шопов от Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма ,,Гражданско и семейно право“

Относно: дисертационен труд за присъждане на ОНС **„доктор“** в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма ,,Гражданско и семейно право“ в ИДП-БАН

Автор на дисертационния труд:	Кирил Стайков Петров
Тема на дисертационния труд:	**Оспорване на преобразуването на търговски дружества**
Научен ръководител:	проф. д-р Поля Неделчева Голева-Панова

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед РД-09-100/03.11.2021 г. на директора на ИДП-БАН.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към секция ,,Гражданскоправни науки“ на ИДП-БАН по докторска програма ,,Гражданско и семейно право“ съгласно заповед на зам.-директора ИДП-БАН № РД-09-43/4.07.2013 г. Обучението е осъществено в задочна форма през периода 1.10.2013-30.09.2019 г., като включва удължаване и прекъсване, всяко за по една година, осъществени по надлежния ред. Отчислен с право на защита със заповед № РД-09-96/15.10.2019 г. на директора на ИДП.

Авторът на дисертационния труд г-н К. Петров е роден през 1987 г. Завършва последователно Английска гимназия и ОКС ,,магистър по право" в ЮФ на ПУ през 2011 г., при среден успех от следването отличен (5,73). Проявява се като един от усърдните студенти, имащи сериозни и задълбочени интереси към правните науки. Владее английски и руски език.

Като правоспособен юрист, от 2012 до 2017 г. г-н Петров печели последователно конкурси и работи като съдебен помощник във Върховен касационен съд, Търговска колегия; кандидат-младши съдия и младши съдия. От 2017 г. е съдия.

Като докторант от 2014 г. насам участва в две научни конференции, на които представя доклади по темата на дисертацията, води упражнения по търговско право в ЮФ на ПУ в рамките на две академични години (2015/17). Участва в две работни групи за реформи в областта на заповедното производство. По време на докторантурата г-н Петров е издържал успешно общо 3 докторантски изпита и е набрал 290 кредита.

Приложими по процедурата са редакциите на Закона за развитие на академичния състав на РБ (ЗРАСРБ), Правилника за приложението му (ППЗРАСРБ), които са в сила преди измененията на ЗРАСРБ от ДВ бр. 30 от 3 април 2018 г., както и на съответните стари редакции на вътрешните правилници на БАН [на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на БАН (ПУРПН) и на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИДП (ПУРПИ)].

Обсъждането на дисертационния труд в СГПН на ИДП се е състояло на заседание през м. октомври 2021 г., в резултат на което СГПН взема положително решение за откриване на процедура по публична защита. Предоставен е и автореферат; списък на публикациите, включващ и самите публикации по темата на дисертацията (3 на брой); както и списък на другите научни публикации (3 на брой статии, сред които една в съавторство). Предоставени на НЖ са и другите документи по чл. 47, ал. 1 и 2 ПУРПИ, включващи положителна оценка на научния ръководител и др.

Данните до момента показват, че:

1. В областта на гражданското и търговското право докт. Стайков има богат практически опит и задълбочени теоретични познания. Това е сериозна основа за неговия интерес, демонстриран от него като изследовател върху теми от посочените области на правната наука;

2. Са изпълнени изискванията, поставени от чл. 6, ал. 1, чл. 7 и 8 ЗРАСРБ, чл. 24, 25 ППЗРАСРБ и чл. 42, ал. 5 ПУРПИ - за защита на дисертационен труд за ОНС „доктор по право" кандидатът трябва да притежава ОКС „магистър по право", да има поне три статии по темата на дисертацията, както и да е набрал минимум двеста и петдесет кредита;

3. Са изпълнени изискванията, поставени от чл. 27, ал. 2 – чл. 30 ППЗРАСРБ и чл. 47 ПУРПИ.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Състои се от 279 стандартни страници (текст без приложенията) и съдържа 340 бележки под линия. Дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията на чл. 6 ЗРАСРБ, чл. 27 от ППЗРАСРБ и чл. 42, ал. 3 ПУРПИ. Състои се от заглавна страница; съдържание; списък съкращения; увод, изложение (четири глави),

заключение и списък на използваната литература, като е приложена и изискваната от закона декларация за оригиналност.

Дисертационният труд изследва аспект от преобразуването на търговски дружества (ПТД), което е важен институт на търговското право, с множество връзки с други правни отрасли и други науки. Умело в изследването са засегнати въпросите на другите правни отрасли (най-вече на правото на ЕС (ПЕС), административното, на гражданското материално и процесуално право и други), както и на икономиката.

Актуалността на труда се потвърждава от факта, че той е първото самостоятелно монографично изследване върху оспорването на преобразуването на ТД (ОПТД) съгласно действащата уредба на гл. XVI ТЗ. Нещо повече - актуалността на настоящия труд се повишава, с оглед евентуалното му публикуване, тъй като той предоставя анализ на разрешенията на действащото ПЕС (Директива 2017/1132 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 година относно някои аспекти на дружественото право), така и на неговите разрешения, които предстои да бъдат въведени в националното ни право до 2023 г. По този начин ще се предоставят нужни за правната ни общност нови знания.

Предмет на труда е уредбата на ОПТД – нейните материално- и процесуалноправни аспекти. Цел на труда е да се разгледат приетите и утвърдени положения в доктрината и практиката за ОПТД, да се аргументират собствени тези – там, където до момента няма установени/не могат да бъдат възприети други. Задачи са проследяването на развитието на ОПТД в исторически и сравнителноправен аспект; на фактическия състав на правото на ОПТД, както и на основанията за ОПТД; на процесуалните проблеми на ОПТД, съотношението на ОПТД с други сходни институти (например отмяната на решения на ОС на ТД – чл. 74 ТЗ).

В библиографията са включени 80 заглавия на български език и на чужди езици. Списъкът с ползвана литература ми се струва достатъчен за предприетото научно изследване. За пълнота и по-голяма убедителност на изводите може да се ползва по-голям брой чуждестранна литература, както и водещи заглавия от българската доктрина по теория на правото.

Критично обсъдена е оскъдната българска съдебна практика, уредбата на други държави, както и практиката на Съда на ЕС. Би било добре да се обсъди и водещата практика от други държави.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

3.1. Обща оценка

Дисертацията предлага задълбочен анализ на проблем, ключов за дружественото право. След появата на дисертацията на докт. Петров може да се аргументира мнението, че ОПТД от аспект на ПТД прераства в самостоятелен институт на дружественото право. Анализират се и неговите публичноправни, сравнителноправни (национални и наднационални), както и международночастноправни аспекти.

На места дисертантът оспорва вече формулирани тези в местната доктрина, като в повечето случаи отстоява мотивирано своето виждане. Същевременно, дисертантът води научната дискусия обективно, представя другите тези добросъвестно.

Докторантът показва широта на правните си познания, надхвърляща темата на дисертационния труд. Неминуемо, за да се изясни умело ОПТД, което успешно е направено, докт. Петров дозирано, с оглед изискванията на поставената тема, изяснява аспекти от дружественото право и най-вече – от ПТД.

Предлаганият на вниманието на НЖ труд има стойността на завършено оригинално правно изследване. Той показва, че неговият автор притежава задълбочени теоретични знания в областта на правото, както и доказва убедително способността на докт. Петров за самостоятелни научни изследвания. Бележките ми по-нататък целят да усъвършенстват текста на дисертацията, без да правят нейно резюме.

3.2. По съдържанието на труда (в едър план)

Уводът обстойно очертава актуалността, обхвата и задачите на изследването, както и дава уточнения относно ползваните методи.

В първа глава докт. Петров очертава мястото и проследява развитието на ОПТД в исторически и сравнителноправен аспект; класифицира основанията за ОПТД. ОПТД е едно от различните средства за защита на съдружници и акционери срещу порочно проведена процедура по ПТД.

Подробно се анализира влиянието на правото на ЕС върху националната правна уредба. Както и в останалите глави, анализът върви ръка за ръка с изясняване на тенденциите в тези правопорядъци. Уместен е подходът, при който се разглеждат разрешенията на националното право, съпоставени с разрешенията на Директива (ЕС) 2017/1132, в сила от 20 юли 2017 г., транспонирана от нашето дружествено право, с изключение на скорошните изменения в нея от 2020 г., които предстои да бъдат транспонирани до 2023 г. На по-важните релевантни изменения на директивата също е обърнато внимание.

Убедителен е сравнителноправният преглед относно защитата на съдружници и акционери при ПТД, в който е направен обзор на националните уредби на 10 европейски държави, повечето от които са от континенталния правен кръг, всичките – членки на ЕС. Преимущество на така извършения анализ е, че той не стои изолиран, а се доразвива в следващите глави на съчинението, като се сравняват изводите от анализа на българското право с чуждестранните правни разрешения, съпоставени с тези на ПЕС.

Съгласно правната уредба на ОПТД (чл. 263о, чл. 264к и чл. 265п ТЗ) се систематизират:

1) Правото на ОПТД при сливане, вливане, разделяне, отделяне на ТД, както и отделянето на еднолично ТД;

2) Правото на ОПТД при промяна на правно-организационната форма на ТД;

3) Правото на ОПТД, от които поне едно е със седалище в държава членка или в държава страна по споразумението за ЕИП.

Субективното право на ОПТД, което имат съдружници и акционери на преобразуващите се ТД, се характеризира като притезателно и насочено към участващите в преобразуването дружества. Тези дружества имат задължението за провеждане на процедурата по преобразуване в съответствие със закона и своите учредителни актове. Интересното е, че макар и притезателно, при ОПТД не се предявява осъдителен иск, което е очакваното процесуално развитие при накърнени притезания по арг. от общата уредба на чл. 124, ал. 1, предл. 1 ГПК. Специалната уредба на ОПТД обаче предвижда друго – искът е установителен (съдът да признае за установено, че е допуснато нарушение в процедурата по преобразуването). Това отклонение, струва ми се, е лесно обяснимо - процедурата по ПТД още не е завършила с необходимите вписвания в търговския регистър (ТР) и съответно – не са се породили нейните правни последици. Може ли да се намерят още аргументи по въпроса?

Втора и трета глави са посветени на основанията за оспорване на преобразуването в различните хипотези на ОПТД, след като се извършва систематизация на основанията в края на гл. 1. Втора глава изследва основанията за ОПТД при сливане, вливане, разделяне, отделяне на ТД, предвидени от уредбата на чл. 263о, ал. 1, т. 1-3 ТЗ. Последователно и подробно се анализират основанията по т. 1 от разпоредбата - липсата на договор/проект за договор, план за преобразуване или тяхната недействителност. Подкрепям заключенията, че спрямо договора и плана за преобразуване се прилага съответно ЗЗД, а не ч. III ТЗ, тъй като те не са търговски сделки. Убедителен е и изводът, че тъй като липсата на договор или план за преобразуването препятства възможността за реализиране на фактическия състав на преобразуването, подобно основание за ОПТД е практически неизползваемо.

Изисква доаргументиране изводът, че наличието на договор/проект на договор за преобразуването е *condicio iuris* за фактическия състав на преобразуването. Трябва да се има предвид, че договорът/проектът на договор се сключва от лицата, представляващи дружествата (арг. от чл. 262е). Този правен акт определя последиците на ПТД – арг. от чл. 262ж, 262з във вр. с чл 263и ТЗ. От друга страна, *condicio iuris* не е еднозначно изяснено понятие по нашето право. Приема се, че то не определя съдържанието на правните последици, а от него зависи само настъпването им. До момента като *condicio iuris* се квалифицират действия, които произтичат от трети лица, които не са главни участници (т.е. изявяващи воля) в основния ФС на планираното юридическо действие. По тези два параметъра договорът/проектът на договор се различава от белезите на *condicio iuris* по нашето право.

Може да се подкрепи заключението, че при ОПТД не намират приложение всички хипотези на нищожност, уредени в чл. 26, ал. 1 и ал. 2 ЗЗД. Тъй като ЗЗД има съответно приложение, съобразно спецификите на договора/плана за преобразуването приложими хипотези на нищожност са противоречието със закона или заобикалянето му, липсата на съгласие и форма. Аргументирани са и изводите, че е доста ограничено прилагането на унищожаемостта спрямо договора за преобразуване.

На следващо място, подробно са изследвани основанията за оспорване на преобразуването, посочени в чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ. Анализират се изискванията за формата на договора и плана за преобразуването, тяхното минимално съдържание, пороците им, ако бъдат сключени от мними представители. Изяснени последователно са изискванията за доклада на управителните органи на преобразуващите се и в приемащите дружества; предоставянето на предварителна информация при преобразуването, както и изискванията по проверката на преобразуването, доклада на проверителя и проверката на капитала**.** С вещина и в детайл се изследват особеностите и съдържанието на решението за преобразуване при различните форми на ПТД. Обобщено е, че всяко едно нарушение на разпоредбите на чл. 262о-чл.262т ТЗ е основание за оспорване на преобразуването по чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ.

Изследва се и последната група основания за ОПТД по чл. 263о, ал. 1, т. 3 ТЗ — нарушенията при вземането на решението за преобразуване, които противоречат а) на императивни разпоредби на закона или б) на учредителния договор, съответно на устава на дружеството. За нарушенията по б. а) убедително се аргументира, че са пороци при вземането на решение за преобразуването от ОС на капиталови търговски дружества, които са различни от изброените нарушения в чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ**.** Убедително се защитава тезата, че основанията по чл. 263о, ал. 1, т. 2 изключват основанията за оспорване на преобразуването по б. а) въз основа на правилото *lex specialis derogat legi generali.* За разлика от б. а), нарушенията по б. б) се прилагат при всички видове ТД, като в тази хипотеза липсва зависимост с основанията по чл. 263о, ал. 1, т. 2 ТЗ.

Трета глава изследва основанията за ОПТД при промяна на правно-организационната форма на ТД и за ОПТД при презгранични преобразувания. При разглеждането на ОПТД чрез промяна на правната форма са изследвани спецификите и отликите от първата хипотеза на оспорване на преобразуването, разгледана във втора глава.

Последната, четвърта, глава е посветена на процесуалноправните особености на ОПТД. Последователно са разгледани характеристиките на иска за ОПТД, надлежните страни, срокът за предявяване на иска и особеностите на съдебното производство.

Подкрепям възприетото становище, че искът е отрицателен установителен. Ищци по иска за ОПТД в хипотезата на чл. 263о ТЗ може да бъдат две категории субекти: 1) съдружник или акционер в участващо в преобразуването дружество и 2) всяко от участващите в преобразуването дружества. При оспорването на преобразуването при промяна на правната форма легитимирани са само съдружници или акционери в преобразуващо се дружество. В третата хипотеза на ОПТД иск може да предяви търговско дружество, участващо в трангранично преобразуване, което е със седалище извън Република България, респ. съдружниците/акционерите. Убедително е схващането, че началният момент за оспорване на преобразуването е проявяването на съответния порок, т.е. моментът е различен за всеки един отделен порок, допуснат в процедурата.

Заключението на дисертацията съдържа обобщаване на резултатите от проведеното изследване. Авторефератът отразява адекватно съдържанието на дисертационния труд, като предоставя и другата обичайно изисквана информация относно процедурата по защитата.

3.3. По използваната методология

В изследването си докт. Петров борави с множество научни методи. Наред с класическите методи на научното изследване (на анализа, на синтеза и др), широко е използван историческият и сравнителноправният метод. При последния се сравняват както текстовете на обективното право (между национални правни системи, като и това на ПЕС). Широко и умело използвани са методът на критичния анализ, системното тълкуване на правните разпоредби, както и правоприлагането по аналогия.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите, посочени от дисертанта съответстват на установеното от мен при прочита на дисертацията. Те са резултат от задълбочените правни познания на докт. Петров, комбинирани с неговите способности за самостоятелни научни изследвания. В допълнение, дисертацията съдържа уместни и аргументирани предложения *de lege ferenda.*

Основните научни и/или научно-приложни приноси в дисертационния труд са:

- дисертацията е първият монографичен труд по ОПТД;
- историческите и сравнителноправните аспекти на института са задълбочено анализирани;
- чуждестранното национално законодателство уместно се съпоставя/сочи редом с българското на съответното систематично място;
- съпоставят се българските и европейски правни разрешения;
- класифицират се и се анализират отделните хипотези на ОПТД;
- класифицират се и се анализират отделните основания за ОПТД, отграничават се техните приложни полета;
- доаргументира се, че началният момент за ОПТД е различен за всеки отделен порок;
- въвежда се понятието *преклузивно събитие*, различно от познатия до момента преклузивен срок;
- предлага се *de lege ferenda* въвеждане на служебно задължение за съда при предявен иск за ОПТД да уведомява Агенцията по вписванията.

5. Критични бележки и препоръки

Те в никакъв случай не омаловажават постигнатите от докт. Петров много добри академични резултати.

5.1. Бих си позволил една препоръка относно връзките с другите правни науки. Рецензираният дисертационен труд е съчинение, което допринася за развитието на

дружественото ни право. От една страна, то все повече се оформя като (под?)отрасъл на българското право, притежава своите специфични черти и понятиен апарат.

5.1.1. От друга страна, подкрепям изразеното от проф. Р. Ташев в предговора на последното издание на учебника му, че у нас теорията и отрасловите правни науки не са достигнали до необходимото разбиране и взаимодействие. Препоръчвам в правното съчинение да се ползват по-широко достиженията на общата теория на правото. Така например, интересен за обосноваване е въпросът дали ОПТД е самостоятелен правен институт или е аспект от института на ПТД; характеризирането на субективното право на ОПТД може да се направи през призмата на множеството (поне основни) теории за субективното право – последното е понятие-крайъгълен камък за правната ни система.

5.1.2. Към идеята на проф. Ташев бих добавил препоръката на места в съчинението да се разгледат в по-голям детайл аспекти, свързани с теорията на гражданското право. Така например, що се отнася до субективното право на ОПТД, може да се отговори на въпроса защо, след като то се характеризира като притезателно, при ОПТД не се предявява осъдителен иск - това е очакваното процесуално развитие при накърнени притезания по арг. от общата уредба на чл. 124, ал. 1, предл. 1 ГПК. Специалната уредба на ОПТД обаче предвижда друго – искът е установителен (съдът да признае за установено, че е допуснато нарушение в процедурата по преобразуването). Това отклонение, струва ми се, е лесно обяснимо - процедурата по ПТД още не е завършила с необходимите вписвания в търговския регистър (ТР) и съответно – не са се породили нейните правни последици. На следващо място, любопитно би било да се доизясни разбирането на докт. Петров за притезанието - дали то е елемент от правото да се ОПТД, или може да се постави знак за равенство между тези понятия, или пък, на трето място, знак за равенство се поставя между притезанието и правото на иск за ОПТД. Като следващ интересен въпрос бих посочил дали субективното право на оспорване на преобразуването е частно или публично по своята отраслова принадлежност?

5.2. На с. 25 от труда се споменава, че ПТД е *сложен* фактически състав. Бих дискутирал с автора дали терминът е уместен, доколкото ФС са все сбор от няколко юридически факта и от тази гледна точка няма прости ФС.

5.3. Бих си позволил две общи препоръки относно стила на научното изследване. Едната е за избягване на паразитни думи/изрази, навлезли в юридическия език, като например *досежно, касае се, а именно* и подобни. Смятам за уместно да препоръчам една статия на проф. Н. Неновски, която лесно се открива в правната книжнина, носеща заглавието „Езикови тревоги". Другата препоръка е по повод избягването на думи/изрази, които не са присъщи на правната терминология. По принцип трудът е списан на стегнат, разбираем и ясен за читателя език, но понякога будят недоумение неологизми от типа на *едностранна волеизява* (среща се често, напр. на с. 54, 56 и сл.) вместо общоприетият термин едностранно волеизявление; изразът *детайлно и подробно* - двете думи, употребени заедно, значат едно и също; *основоположен* (вместо

основополагащ) елемент; изразът *частните* (вместо частноправните) *елементи* от фактическия състав на ПТД и др.

6. Заключение

Представеният за публична защита дисертационен труд на тема „Оспорване на преобразуването на търговски дружества“ напълно отговаря на изискванията, уредени в чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ, чл. 27 ППЗРАСРБ и чл. 42, ал. 2 ПУРПИ**.** Той съдържа резултати, които представляват оригинален принос в науката, и същевременно показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по специалността, както и способности за самостоятелни научни изследвания.

Давам своята положителна оценка по смисъла на чл. 10, ал. 1, изр. 2 ЗРАСРБ на защитавания труд, поради което убедено гласувам ЗА даване на ОНС „доктор” на автора на дисертацията Кирил Стайков Петров по докторската програма „Гражданско и семейно право”; професионално направление 3.6. „Право”.

Пловдив, 14.01.2022 г. **С уважение: .....**

(доц. д-р Ангел Шопов)